

Теорія та методика навчання

УДК 378.091.3:37.091.12.011.3-051]:78-029:7

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19475371>

Артистизм майбутнього вчителя музичного мистецтва: змістовна сутність, структура та шляхи розвитку

Холоденко Вікторія Олександрівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інструментального
виконавства, оркестрового диригування та педагогіки мистецтва
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова,
01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9, Україна,
v.o.kholodenko@npu.edu.ua,

<https://orcid.org/0000-0002-3122-116X>

Прийнято: 15.03.2026 | Опубліковано: 30.03.2026

***Анотація.** Мета дослідження полягає у вивченні сучасних концепцій розв'язання проблеми функціонування та розвитку артистизму майбутнього вчителя музичного мистецтва.*

*Під час дослідження використано такі **методи**: дедукція та індукція наукового пошуку, аналіз наукової літератури, синтез та узагальнення наукової інформації.*

***Результати дослідження.** Здійснено аналіз наукових контекстів феномену артистизму вчителя музичного мистецтва: його змісту, структури та шляхів розвитку. Виявлено, що професії педагога-музиканта й актора мають багато спільного у змістовній та психофізичній сутності. З'ясовано, що розуміння функціонування артистизму вчителя музичного мистецтва трансформується відповідно до сучасних реалій. У науковій літературі останніх*

років поширення набули тлумачення артистизму педагога-музиканта як його основної професійної інтегративної якості, як провідної фахової компетентності, як комплексу важливих професійних якостей і здатностей, як найвищого щаблю майстерності та професіоналізму. Осмислення сучасними вченими функціонування артистизму вчителя-музиканта призвело до виокремлення й вивчення у музичній педагогіці таких категорій як артистичність, артистичні навички та артистична техніка. В розробці структури артистизму вчителя музичного мистецтва науковці спираються на інтелектуальний, творчий, комунікативний, виконавський і організаторський аспекти. Встановлено, що становлення артистизму в процесі підготовки педагогів-музикантів в сучасних закладах мистецької освіти не є методично керованим, а його цілеспрямований розвиток є важливою педагогічною проблемою. Вчені здійснюють активний пошук оптимальних шляхів розвитку артистизму вчителів музичного мистецтва. Погляди дослідників сходяться в тому, що розвиток артистизму може бути ефективним у разі сформованої у майбутнього вчителя музичного мистецтва потреби у професійному самовдосконаленні та за умови педагогічної організації його залучення під час навчання до духовно-практичного освоєння різних видів творчої діяльності, проєктування і розв'язання художніх завдань.

Висновки. Проведене дослідження дозволило сформулювати власне визначення поняття «артистизм вчителя музичного мистецтва», виокремити його складові та запропонувати шляхи розвитку. Артистизм вчителя музичного мистецтва ми розуміємо як особистісну інтегративну якість, що є основою його професійної педагогічно-виконавської майстерності, виявом його творчої індивідуальності; одним з важливих чинників, що забезпечує універсальність та багатofункціональність його професійної діяльності в іпостасі педагога, виконавця, актора і режисера. В структурі артистизму вчителя музичного мистецтва виокремлюємо мотиваційний, експресивний, психофізичний та рефлексивний компоненти. Пропонуємо розвивати артистизм майбутніх

вчителів музичного мистецтва через розширення їхнього артистичного досвіду, зокрема: виступи на різних сценічних площадках для різної аудиторії і у різних ролях; рольові та інтерактивні ігри; завдання на пластичну, вокальну, інструментальну імпровізацію; моделювання педагогічних ситуацій; театралізовані постановки; перегляд мистецьких заходів, відвідування уроків у мистецьких школах, майстер класів та аналіз виявів артистизму учасників; міждисциплінарні творчі проєкти з поєднанням різних видів мистецтва.

Ключові слова: вища освіта, вчитель музичного мистецтва, артистизм, компоненти, можливості розвитку.

Artistry of a future music teacher: content, structure and development paths

Kholodenko Viktoriia Oleksandrivna

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Instrumental Performance, Orchestral Conducting and Art Pedagogy,
Ukrainian State University named after Mykhailo Dragomanov,
01601, Kyiv, 9 Pyrohova St., Ukraine,
v.o.kholodenko@npu.edu.ua,
<https://orcid.org/0000-0002-3122-116X>

Abstract. *The purpose of the research is to study modern concepts of solving the problem of functioning and developing the artistry of a future music teacher.*

The following methods were used during the study: deduction and induction of scientific research, analysis of scientific literature, synthesis and generalization of scientific information.

Research results. *The scientific contexts of the phenomenon of the artistry of a music teacher were analyzed: its content, structure and development paths. It was found that the professions of a teacher-musician and an actor have much in common in the content and psychophysical essence. It was found that the understanding of the*

functioning of the artistry of a teacher of music is transformed in accordance with modern realities. In the scientific literature of recent years, interpretations of the artistry of a teacher-musician as his main professional integrative quality, as a leading professional competence, as a complex of important professional qualities and abilities, as the highest level of skill and professionalism have become widespread. The understanding of the functioning of the artistry of a teacher-musician by modern scientists has led to the isolation and study in music pedagogy of such categories as artistry, artistic skills and artistic technique. In developing the structure of the artistry of a teacher of music, scientists rely on intellectual, creative, communicative, performing and organizational aspects. It has been established that the formation of artistry in the process of training teachers-musicians in modern institutions of art education is not methodically managed, and its purposeful development is an important pedagogical problem. Scientists are actively searching for optimal ways to develop the artistry of teachers of music. The views of researchers agree that the development of artistry can be effective in the case of a future teacher of music who has a need for professional self-improvement and under the condition of pedagogical organization of his involvement during training in the spiritual and practical development of various types of creative activity, designing and solving artistic tasks.

Conclusions. *The conducted research allowed us to formulate our own definition of the concept of “artistry of a teacher of music”, to identify its components and to suggest ways of development. We understand the artistry of a teacher of music as a personal integrative quality, which is the basis of his professional pedagogical and performing skills, a manifestation of his creative individuality; one of the important factors that ensures the versatility and multifunctionality of his professional activity in the role of a teacher, performer, actor and director. In the structure of the artistry of a music teacher, we distinguish motivational, expressive, psychophysical and reflective components. We propose to develop the artistry of future music teachers through the expansion of their artistic experience, in particular: performances on various stages for different audiences and in different roles; role-playing and interactive games; tasks*

for plastic, vocal, instrumental improvisation; modeling of pedagogical situations; theatrical productions; viewing art events, attending lessons in art schools, master classes and analysis of manifestations of artistry of participants; interdisciplinary creative projects with a combination of different types of art.

Keywords: *higher education, music teacher, artistry, components, development opportunities.*

Постановка проблеми. Випускники сучасних закладів мистецької освіти, зокрема, майбутні вчителі музичного мистецтва, мають формувати в учнів художній світогляд, мистецький кругозір та ерудицію, культурні й моральні цінності, креативне мислення, творчий підхід до життя. Розв'язання цих відповідальних і складних завдань потребує ґрунтовної фахової підготовки та неабиякого професійного хисту. Серед важливих професійних компетентностей майбутніх педагогів-музикантів особливе місце посідає артистизм як здатність власною експресією захоплювати увагу учнівської аудиторії, інтенсифікувати процес художньо-творчого пізнання, взаємодії та досягати при цьому педагогічних цілей. У практиці сучасних закладів вищої освіти розвиток артистизму майбутніх вчителів музичного мистецтва, на жаль, не має системного характеру. Отже, дослідження особливостей функціонування та можливостей розвитку цієї професійно значущої якості є нагальною потребою сьогодення.

Огляд літератури. Універсальність та поліаспектність діяльності вчителя музичного мистецтва підкреслювали С. Клубкова [13], К. Орф [22]. Т. Багрій [2], В. Демідова [9] вказували на спорідненість професій педагога-музиканта й актора. Змістовну сутність артистизму вчителя музичного мистецтва вивчали Л. Беземчук [3], Ван Чень [5], П. Мікша [23], Е. П'яццолі [24], О. Ролінська [17]. М. Білецька [4], Т. Підварко [4], Т. Осадча [15] осмислювали феномен артистизму вчителя музичного мистецтва через специфіку його функціонування у виконавській діяльності. В. Прокопчук [26], Т. Ткаченко [20], В. Холоденко [21], О. Шумська [20] розглядали артистизм педагога-музиканта як його основну

професійну інтегративну якість; Жан Цзюй [10] – як комплекс професійно-значущих особистісних якостей. Структуру артистизму вчителя музичного мистецтва розробляли З. Жигаль [11], А. Ковбасюк [11], Л. Рубін [25]; структуру артистичної техніки – М. Ткаченко [19]; структуру артистичних навичок – Є. Роговська [16], В. Федорченко [16]. Шляхи формування артистизму в майбутніх вчителів музичного мистецтва досліджували Л. Мержева [14], В. Герасимчук [8], Б. Жорняк [8], М. Ткач [18].

Вирішення невирішених раніше частин загальної проблеми. В процесі вивчення сучасних наукових праць було виявлено, що у визначенні змістовної сутності артистизму вчителя музичного мистецтва та його структурних компонентів існують розбіжності. Питання функціонування артистизму та його розвитку потребують деталізації, конкретизації, ґрунтовного теоретичного осмислення. Зважаючи на вищевикладене вважаємо за необхідне проаналізувати зміст, структуру, можливості становлення артистизму вчителя музичного мистецтва у ЗВО та сформулювати власне розуміння сутності досліджуваного феномену, його складових та шляхів розвитку.

Формулювання цілей статті. Метою нашої статті є контекстно-сміслові дослідження сучасних поглядів на обрану проблему задля актуалізації її осмислення та поглиблення розуміння.

Виклад основного матеріалу. Професійна діяльність вчителя музичного мистецтва характеризується *універсальністю і багатofункціональністю*. Цей факт є очевидним для теорії і практики музичної педагогіки та добре обґрунтованим: хоча погляди дослідників різняться, вони не суперечать один одному, а доповнюють наукове підґрунтя означеного факту. Зокрема, С. Клубкова вважає діяльність вчителя музичного мистецтва поліаспектною, бо в ній перетинаються педагогічна й виконавська творчість [13]. За К. Орфом, вчитель музики є універсальним артистом, адже у різних формах роботи з учнями він поєднує функції педагога, виконавця, актора і режисера [22]. Схожу точку зору має М. Ткач, яка зазначає, що артистизм вчителя музичного мистецтва як

комплекс особистісних властивостей професійної майстерності окрім педагогічних знань і навичок включає ще й акторські та режисерські вміння [18].

В. Демідова справедливо стверджує, що професії педагога-музиканта і актора є спорідненими та виокремлює їхні спільні риси, а саме: творчий характер діяльності, глибока індивідуалізація, зовнішня виразність, пластична культура, здатність до імпровізації, своєрідність вербальних та невербальних засобів комунікації, вміння зосереджувати та утримувати увагу слухачів, взаємодія логіки та емоцій, розвинена фантазія, образне мислення, пам'ять, почуття гумору [9]. На думку Т. Багрій, музично-виконавська й акторська діяльність тісно переплітаються і мають близькі ознаки: змістовну (комунікативну) та інструментальну (психофізичну природу як інструмент впливу) [2]. Отже, є підстави вважати професії педагога-музиканта й актора такими, що мають багато спільного, а артистизм вчителя музичного мистецтва визначати як один з важливих чинників, що забезпечує універсальність та багатофункціональність його професійної діяльності.

Розглянемо сучасні наукові підходи у розумінні *змістовної сутності артистизму вчителя музичного мистецтва*. Так, Ван Чень вважає, що артистизм у сфері художньо-творчої діяльності – це високий рівень майстерності, атрибутивна, сутнісна властивість, одна з основоположних ознак і умов вияву [5]. За О. Ролінською артистизм – це вміння захоплювати собою, внутрішня свобода, вміння створити особливу атмосферу комунікації учнів з обраними для вивчення музичними творами [17]. Згідно з П. Мікшею, артистизм вчителя музичного мистецтва – це здатність поєднати музикантську ідентичність і педагогічну мету, внаслідок чого формується трансцендентний досвід навчання і викладання [23]. На погляд Е. П'яццолі, артистизм вчителя-музиканта – це техніка жесту, мови, музичної інтерпретації у поєднанні з педагогічною рефлексією, що сприяє створенню естетичного простору, де музика стає засобом впливу та формування емпатії [24]. Л. Беземчук вважає, що артистизм є однією з ключових комунікативних компетенцій педагога-музиканта [3]. З точки зору Л. Рубіна,

артистизм вчителя музичного мистецтва – це по суті цілеспрямована педагогічна стратегія трансферу знань через творчість [25].

На думку З. Жигаль, А. Ковбасюк, артистизм вчителя музичного мистецтва спрямований на те, щоб викликати емоційний відгук в серцях і душах учнів, поглибити сприйняття і усвідомлення музичного процесу, розвинути естетичні почуття та емоційну чутливість, створити атмосферу натхнення, заохочення до творчого самовираження, саморозвитку та взаємодії, допомогти їм зміцнити віру в себе і власні можливості засобом музично-естетичних переживань, сформувати високі культурні й естетичні цінності. Автори підкреслюють, що артистичний вчитель завдяки постійному оновленню педагогічних дій, здатен створити на уроці завжди цікавий «живий» процес, таку атмосферу, в якій учень має можливість відчувати себе вільним у своїх музичних пошуках, у своїх спробах виразити емоції через музику [11].

Педагогічний артистизм передбачає активне використання у навчальному процесі художньо-виражальних засобів – мови жестів, інтонації голосу, рухів рук. Вони допомагають вчителю передавати емоції, здійснювати естетичний вплив на учнів, керувати їхньою увагою, організовувати взаємодію, забезпечувати емоційну залученість, створювати атмосферу театралізованого викладання, коли кожен урок як вистава, в якій учні разом з учителем проживають музичні твори у процесі сприйняття чи виконання. Відтак, артистизм вчителя має великий вплив на розвиток емоційності, чуттєвості, креативності учнів, формування їхніх художніх вподобань, музичних смаків, здатності до самовираження [11].

Особливості артистизму педагогів-музикантів зумовлені творчим характером самої професії і, зокрема, їхньою музично-виконавською діяльністю [9]. Тому й осмислення вченими феномену артистизму вчителя музичного мистецтва певною мірою відбувається через специфіку його функціонування саме у виконавській діяльності. Так, М. Білецька, Т. Підварко розглядають артистизм як необхідну складову музично-виконавської компетенції вчителя музичного мистецтва. Науковці стверджують, що музично-виконавська

діяльність не може бути плідною, якщо педагог-музикант не зможе заволодіти увагою учнів-слухачів і жити їхньою емоційною підтримкою. Лише артистизм викладача у взаємодії з його виконавською майстерністю дозволяє встановити творчий контакт зі слухачами [4]. Т. Багрій також вважає, що артистизм є необхідним майбутньому педагогу-музиканту для успіху у виконавській діяльності та самостійній творчості: він сприяє чуттєвому проникненню та глибокому осмисленню образної сфери музичних творів під час інтерпретації [1].

Т. Осадча зазначає, що артистизм як психічна властивість виявляється через емоційність, яка у музичному виконавстві дозволяє зробити інтерпретацію твору більш переконливою, компенсувати певні виконавські недоліки, більш яскраво впливати на слухача і глядача, ніж технічно досконале виконання. Артистизм музиканта відображає його внутрішні особистісні якості, виконавську майстерність, надзвичайно значущу інформацію для додаткового висвітлення музичного образу, додавання йому динамізму та візуальної доступності; артистизм, як художнє перевтілення, є виявом творчої активності, потужним засобом музично-психологічного впливу. У виявленні артистизму авторка розрізняє емоційність і емотивність, де: емоційність спонтанна, непередбачувана, відображає емоційний стан в момент комунікації, а емотивність передбачувана, усвідомлена, через яку цілеспрямовано, навмисно для більшого враження слухача досягається ефект емоційності та експресивності в комунікації. Цілеспрямоване застосування артистизму вчителем для створення середовища художньої комунікації є важливим, підкреслює науковиця [15].

Артистизм викладача-музиканта функціонує безпосередньо у виконавській діяльності та у роботі з творчим колективом учнів. У творчому колективі учнів вияви артистизму вчителя найбільш багатопланові, бо спрямовані не лише на розкриття художнього змісту твору під час його виконання, а й на розкриття творчих здібностей учнів, їхнього артистизму, можливостей проникнення в образ героя. Артистизм вчителя музичного мистецтва Т. Осадча визначає як

комплексну якість, що охоплює музикальність, емоційність, емотивність, комунікативність у їхньому співвідношенні й спрямуванні до розкриття художнього образу під час виконавського процесу та осягнення образу іншими під час педагогічного процесу [15].

За твердженням Є. Роговської, В. Федорченко, *артистичність* вчителя музичного мистецтва спрямована на створення, творчий підхід, конструктивність та оптимістичність у сприйнятті подій і ситуацій. *Артистизм вчителя музичного мистецтва* науковці трактують як системну якість, що включає: осмислення задуму композитора, розуміння змісту твору, емоційну активність, музичну пам'ять, уяву; *артистичні навички педагога-музиканта* автори розуміють як цілісну систему особистісних якостей, що сприяє вільному самовираженню і художньому перевтіленню у певній діяльності [16]. М. Ткаченко відзначає, що дієвим механізмом творчого засвоєння, створення та ретрансляції художнього образу музичного твору в процесі музично-педагогічної діяльності вчителя музичного мистецтва є *артистична техніка* [19].

На наш погляд, найбільш ємним і при цьому змістовним є визначення Ван Чень, який розуміє артистизм майбутнього педагога-музиканта у виконавській діяльності як досягнення вищого рівня мистецької зрілості у єдності музично-інтелектуальних, вокально-технологічних, творчо-комунікативних властивостей; як здатність осягати глибинний ідейно-художній смисл творів, здійснювати їхню особистісно-індивідуалізовану інтерпретацію, переконливо втілювати свій задум у різних формах виконавської діяльності, здійснювати яскравий художньо-сугестивний вплив через натхненно-творче, сценічно-переконливе виконавство [5].

Артистизм вчителя музичного мистецтва функціонує у різних формах виконавської діяльності: інструментальній, вокальній, диригентській. У хормейстерській діяльності вчителя С. Клубкова виокремлює два етапи виявлення його артистизму: перший – мисленнєва інтерпретація твору – аналіз, усвідомлення емоційного забарвлення, змісту музичного образу, особливостей

логіки, драматургії, музичної мови, інтонаційного смислу, асоціативних уявлень; другий – виконавська інтерпретація (репетиції та концертний виступ) – пошук методів і засобів сценічного втілення художнього образу, реалізація внутрішніх виявів артистизму через зовнішні – поставу, міміку, диригентську техніку, емоційну виразність, погляд, особистісну чарівність, психічну саморегуляцію. Артистизм вчителя музичного мистецтва С. Клубкова розуміє як феномен з багатьма ознаками, що базується на особистісних властивостях, провідними з яких є творчі здібності та музикальність [13].

У науковій літературі останніх років неабиякого поширення набули тлумачення артистизму педагога-музиканта як *його основної професійної інтегративної якості*, як провідної фахової компетентності, як комплексу важливих професійних якостей і здатностей, як найвищого щаблю майстерності та професіоналізму [13, 21]. Зокрема, Т. Ткаченко, О. Шумська визначають артистизм вчителя музичного мистецтва як особливу професійну якість його особистості, специфічну здатність, що поєднує в собі емоційно-експресивні, художньо-інтелектуальні та художньо-операційні сторони його професійної діяльності і призводить до злиття та співіснування «артиста» й «педагога» в одній особі. Автори відзначають, що артистизм є категорією одного порядку з педагогічною майстерністю і, разом з тим, є невід’ємною його складовою. Артистизм педагога виявляється у його здатності до емоційного залучення учнів та створенні художнього образу, що є основою музично-педагогічної освітньої комунікації [20].

М. Ткач розуміє артистизм вчителя музичного мистецтва як професійну особистісну якість, що є вираженням здатності до встановлення з учнями у процесі навчання творчого діалогу засобами мистецтва. Артистизм визначає професійне обличчя вчителя музичного мистецтва, є показником рівня його загальної, духовної і педагогічної культури; виявляється як у міжособистісному спілкуванні з учнями, так і у виконавській діяльності. Артистизм є важливим для самопрезентації, міжособистісної творчої взаємодії, творчої самореалізації,

заохочення учнів до оволодіння знаннями. Виразність мовлення, багатство міміки, розвинена уява, вміння привернути увагу аудиторії, аргументовано й переконливо презентувати кращі зразки музичної культури – все це ознаки артистизму, що значною мірою визначають успішність педагога-музиканта [18].

В. Демідова розрізняє *артистизм педагога-музиканта* і *педагогічний артистизм викладача музичного мистецтва*. Артистизм педагога-музиканта науковиця трактує як фахову музично-виконавську компетентність, що включає технічний арсенал власного виконавського досвіду (фахові знання, уміння, навички), мистецько-творчу атмосферу, індивідуально-творчу, оригінальну педагогічну манеру, відповідні емоційно-образні, художньо-комунікативні засоби та методи навчання; як особливе вміння викладати навчальний матеріал, використовуючи художні образи, створюючи атмосферу зацікавленості, встановлюючи зворотний емоційний відгук, виховуючи інтерес до виконавської інтерпретації музичних творів [9].

Педагогічний артистизм викладача музичного мистецтва В. Демідова розуміє як інтегративну якість його особистості, один з провідних компонентів його фахової музично-естетичної та музично-виконавської компетентності, що сприяє розвитку педагогічної та виконавської творчості; характеризується особливими вміннями інтерпретації музичного твору викладачем в процесі занять або оприлюднення міжособистісних стосунків в ході розв'язання педагогічних завдань; уявленням, що контролює процеси передбачення моделі художньої взаємодії в процесі комунікації зі студентом або інтерпретації музичного твору; репрезентацією, що визначає результативність та доцільність обраних викладачем дій задля вирішення завдань уроку, передбачає модифікацію педагогічних ситуацій, стимулювання процесів художнього розвитку студентів у процесі створення нового музичного образу засобами пошуку, поєднання та опанування нових засобів звукової виразності [9].

Т. Ткаченко, В. Прокопчук розглядають артистизм як інтегровану якість особистості вчителя, що передбачає активізацію в процесі педагогічної

діяльності, творче самовираження, імпровізацію, емоційну репрезентацію та віртуозність техніки; як здатність органічно існувати і ефективно діяти в педагогічному процесі через символічно-естетичне вираження думок, почуттів, досвіду та регуляцію психоемоційного стану; як здатність до глибокого емоційного перевтілення, образної експресії, управління учнівською увагою; як здатність до взаємодії, що викликає в учнів емоційне піднесення та глибокі переживання [26].

Ми підтримуємо точку зору Жан Цзюй, який вважає, що артистизм педагога-музиканта – це комплекс професійно-значущих та взаємообумовлених особистісних якостей, що забезпечують досконале володіння акторсько-педагогічною технікою виразного міжсуб'єктного спілкування, спрямованого на досягнення ефективних результатів у навчальній роботі з учнями та максимальну реалізацію власного творчого потенціалу засобами, формами, методами музично-педагогічної діяльності. Педагогічний артистизм включає здатність до художньо-педагогічного перевтілення, імпровізації та режисури педагогічної дії [10].

Багатогранність та складність досліджуваної категорії зумовлює відмінності у поглядах вчених не тільки на її змістовну сутність, а й на її *структурне наповнення*. Згідно з З. Жигаль, А. Ковбасюк, педагогічний артистизм вчителя музичного мистецтва поєднує комунікативний, виконавський і організаторський аспекти [11]. На думку Л. Рубіна, артистизм у викладанні музичного мистецтва включає естетичні, моральні й інтелектуальні складові: здатність імпровізувати, адаптовувати навчальний процес відповідно до особливостей учнівської аудиторії, реалізовувати інтелектуальну й естетичну команду у виконанні – не просто навчати мистецтву, а вміти його проживати [25].

Т. Осадча розглядає структуру артистизму вчителя музичного мистецтва як інтегровану якість, що сприяє підвищенню мотивації творчого самовираження, формуванню художньої компетентності, комунікативних вмінь, адаптації до

соціокультурного середовища. В структурі артистизму вчена виокремлює такі компоненти: комплексно-виконавський (музично-виконавський та виконавсько-компенсаторний елементи), компетентнісно-драматургічний (художня освіченість та знання специфіки акторської гри), перцептивно-комунікативний (адекватність сприйняття художньої інформації, вміння вести діалог, розуміти іншого), мотиваційно-творчий (прагнення до творчого самовираження, зацікавленість у співтворчості та задоволення від неї) [15].

В. Демідова до складу артистизму викладача музичного мистецтва відносить такі компоненти: особистісно-мотиваційний, що вказує на різного рівня потреби особистості у самовдосконаленні, самовираженні, самореалізації; психофізичний, що регулює психічні (увагу, уяву, афективну пам'ять, вияви волі) та фізичні (міміку, голос, дикцію тощо) процеси; емоційно-естетичний, що передбачає здатність педагога-музиканта до емоційного сприйняття музично-педагогічного процесу; художньо-комунікативний, що орієнтований на забезпечення рефлексивної та оціночної функцій музично-педагогічного процесу [9].

М. Ткаченко вважає, що артистична техніка майбутніх вчителів музичного мистецтва складається з єдності особистісно-естетичного, гностичного та операційно-діяльнісного компонентів [19].

Роговська Є., Федорченко В. у структурі артистичних навичок вчителя музичного мистецтва виокремлюють наступні компоненти-блоки: особистісно-психологічний (навички оволодіння своїм творчим почуттям, творчим станом, технічні навички); емоційно-змістовий (емоційно-естетичний та художньо-естетичний досвід); художньо-логічний (здатність вибудовувати систему художньої тканини музичного твору, інтелектуальні складові) [17].

Отже, вивченню змістовної сутності та структури артистизму вчителя музичного мистецтва присвячено чимало праць. Розуміння функціонування досліджуваного феномену трансформується відповідно до сучасних реалій. Наразі науковцями підкреслюється провідна роль та важливість виявів

артистизму в діяльності викладача-музиканта.

Вчені наголошують на необхідності цілеспрямованого *формування артистизму в майбутніх вчителів музичного мистецтва* та зосереджують свою увагу на розробці ефективних шляхів. Л. Воевідко зазначає, що становлення особистості професіонала визначається формуванням складних психічних систем регуляції діяльності та особливостей поведінки. Кожна професія впливає на розвиток схожих рис особистості, її установок, мотиваційної сфери, відповідної системи цінностей [7]. Повною мірою це стосується і професії вчителя музичного мистецтва. Професійне навчання педагога, за І. Зязюном, має складатися з: пізнання суті майбутньої професійної діяльності; пізнання своєї особистості як інструменту рефлексивного керування у майбутньому діяльністю та поведінкою школярів; оволодіння технікою керування взаємодією в організації життєдіяльності учнів [12]. Відтак, цілеспрямоване формування артистизму майбутніх викладачів-музикантів, як основи їхньої фахової майстерності, слід розглядати як важливу педагогічну проблему.

С. Клубкова підкреслює, що формування артистизму вчителя музичного мистецтва має бути системним і педагогічно керованим [13]. За твердженням Т. Осадчої, наразі розвиток артистизму у процесі підготовки педагогів-музикантів не є метою цілеспрямованих методичних дій, хоча він має бути властивий вчителю музичного мистецтва, як основна професійна якість [15].

З точки зору Л. Мержевої, артистизм є особистісним виміром музично-педагогічного професіоналізму вчителя мистецтв. Як якість артистизм формується в процесі духовно-практичного освоєння особистістю певних видів творчої діяльності з метою задоволення потреби у професійному самовдосконаленні та самоосвіті [14].

В. Герасимчук, Б. Жорняк наголошують, що розвиток педагогічного артистизму є одним з важливих завдань у підготовці викладача-музиканта. Основними методами розвитку артистизму майбутнього вчителя музичного мистецтва автори називають: моделювання художньо-педагогічних ситуацій,

рольові ігри, художньо-комунікативні тренінги, демонстрацію та колективне обговорення відеозаписів спектаклів, концертів тощо. В. Герасимчук, Б. Жорняк пропонують формувати артистичні здібності засобами театральної педагогіки за таких педагогічних умов: цілеспрямованого педагогічного стимулювання прагнення майбутніх викладачів-музикантів до оволодіння педагогічним артистизмом; педагогічного забезпечення розширення практичного педагогічно-артистичного досвіду студентів; варіативне поєднання методів (вербальних, наративних, наочних, практичних), засобів, прийомів навчання створенню художнього образу на сцені [8].

М. Ткач задля формування артистизму майбутніх педагогів музикантів у процесі фахової підготовки вважає за доцільне створення індивідуального стилю навчання. Спираючись на те, що і артистизм, і педагогічна майстерність функціонують на основі багатьох психічних процесів – уваги, уяви, фантазії, емоційності, художньо-образного мислення, афективної пам'яті, спостережливості, слухо-зоро-тактильного сприйняття, імпровізаційності, рухової координації – М. Ткач пропонує методичні підходи до формування артистизму, що базуються на психологічному підґрунті, враховують типологічні особливості темпераменту та психоемоційного стану студентів. Рекомендується використовувати спеціальні завдання – «артистичні замальовки», ігри-активізації артистичного «Я»; рольові та інтерактивні ігри; імаготерапію – «імітаційні ігри»; наочні методи – художню ілюстрацію, арт-демонстрацію; сприяти усвідомленню переваг, які надає артистична поведінка та забезпечення сприятливої творчої атмосфери. Залучення студентів до вищезазначених завдань допомагає оволодіти артистичними навичками: здатністю до сценічного перевтілення, емпатії, створення творчої атмосфери, вмінням бути переконливим, виявляти емоції, володіти мімікою, пластикою, мовою, почуттям гумору, логікою, темпоритмом, увагою, рухами [18].

З. Жигаль, А. Ковбасюк відзначають, що педагогічний артистизм не підлягає тиражуванню і оволодіння ним можливе лише на індивідуальному

особистісному рівні, чому чинна структура педагогічної освіти, в якій переважає масово-репродуктивний підхід, на жаль, не сприяє. Автори підкреслюють, що розвиток артистизму не обмежується засвоєнням окремих прийомів і навичок, в процесі підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва необхідно застосовувати комплексний підхід, використовувати різноманітні способи виявлення артистизму, зокрема, інтерпретацію музичних творів, емоційний вплив, техніки невербальної комунікації, імпрровізацію та творчість. Науковці пропонують розвивати артистизм вчителя музичного мистецтва шляхом: саморозвитку – вчитель має постійно працювати над вдосконаленням своєї артистичності, вивчати нові музичні стилі й тенденції; участі у творчих колективах – спільна виконавська діяльність в ансамблях, хорі, оркестрі дає додаткові можливості для виявів артистизму; пошуку нових форм роботи з учнями – впровадження інноваційних педагогічних методів розвитку творчої діяльності учнів; формування естетичного смаку та освоєння основ акторської техніки – вчитель має розвивати в учнів емоційну чутливість, уяву, образно-асоціативне мислення [11].

Роговська Є., Федорченко В. стверджують, що головною умовою формування артистизму майбутнього викладача-музиканта є педагогічна організація досвіду художньої діяльності під час навчання, залучення студентів до проєктування і вирішення художніх завдань. В процесі активної художньо-розумової діяльності активізується особистісне творче самопочуття, позитивний психоемоційний тонус, емпатія, художнє мислення, імпрровізаційність, рефлексія. Формування артистизму в майбутнього вчителя музичного мистецтва сприяє розвитку його психічних процесів, здатності до самовираження, високого ступеня свободи, індивідуального стилю виконання [16].

Висновки. Інтерес науковців до дослідження артистизму вчителя музичного мистецтва засвідчує його непересічну важливість у практичній педагогічній діяльності. Осмислення сучасними вченими функціонування артистизму вчителя-музиканта призвело до виокремлення й вивчення у музичній

педагогіці таких категорій як *артистичність, артистичні навички та артистична техніка*.

Аналіз сучасних наукових розробок дозволив сформулювати власне розуміння змістовної сутності та структури досліджуваного феномену. *Артистизм вчителя музичного мистецтва* – це особистісна інтегративна якість, яка є основою його професійної педагогічно-виконавської майстерності, виявом його творчої індивідуальності; одним з важливих чинників, що забезпечує універсальність та багатофункціональність його професійної діяльності в іпостасі педагога, виконавця, актора і режисера. Артистизм вчителя музичного мистецтва, як здатність до переконливого перевтілення, експресії, імпровізації, свободи самовираження, довільної й свідомої регуляції свого психічного стану, вміння захоплювати собою й утримувати увагу учнівської аудиторії, є потужним професійним інструментом, що активізує, інтенсифікує, поглиблює процес художнього пізнання, художньої комунікації, емоційного залучення, співпереживання, співтворчості вчителя й учнів; засобом якого створюється середовище художньо-творчої взаємодії та здійснюється цілеспрямований сугестивний педагогічний вплив. Артистизм вчителя музичного мистецтва виявляється через пластику тіла, жести, міміку, очі, тембр голосу, інтонацію у презентації себе, навчального матеріалу, створенні художнього образу в процесі інтерпретації музичного твору; визначає оригінальний педагогічний та виконавський стиль, результативність навчального процесу, ефективність педагогічної роботи.

В структурі артистизму вчителя музичного мистецтва виокремлюємо такі компоненти: мотиваційний (прагнення захопити й тримати аудиторію), експресивний (здатність емоційно, переконливо й педагогічно доцільно самовиражатись), психофізичний (здатність регулювати свій психофізичний стан відповідно до завдань творчої взаємодії та художньої комунікації), рефлексивний (передбачає аналіз власної виконавської та педагогічної ефективності у художньо-творчій взаємодії).

Задля розвитку артистизму майбутніх вчителів музичного мистецтва вважаємо за потрібне розширювати їхній артистичний досвід через: виступи на різних сценічних площадках для різної аудиторії і у різних ролях – ведучого, конференсьє, виконавця, аніматора, режисера; рольові та інтерактивні ігри; завдання на пластичну, вокальну, інструментальну імпровізацію; моделювання педагогічних ситуацій; театралізовані постановки; відвідування мистецьких заходів або їх перегляд на відео, після чого аналіз виконавців з точки зору артистичної переконливості; відвідування уроків у ЗОШ, ДМШ, ДШМ, майстер класів та аналіз функціонування артистизму вчителів і учнів; міждисциплінарні творчі проєкти, де поєднуються різні види мистецтва.

Подальшого вивчення потребують методологічні підходи у розвитку артистизму майбутніх педагогів-музикантів у сучасних ЗВО. На часі розробка методичних систем формування артистизму майбутніх вчителів музичного мистецтва відповідно до нових освітніх стандартів.

Список використаних джерел

1. Багрій Т. Артистизм як вияв творчого начала майбутнього педагога-музиканта в диригентсько-хоровій діяльності. *Молодь і ринок*. 2018. № 5 (160). С. 134–138. URL: <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/133924/130344> (дата звернення: 6.01.2026).
2. Багрій Т. Педагогічний артистизм як важливий чинник у культурно-освітньому просторі професійної підготовки музиканта-педагога. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти*. 2014. Вип. 16 (1). С. 5–9. URL: <https://enpuir.edu.ua/entities/publication/e3f2aff0-3ccc-4c6e-9c65-5801fc2f1cf8> (дата звернення: 15.01.2026).
3. Беземчук Л. Забезпечення професійної компетентності майбутнього вчителя музики в умовах магістратури. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи: зб. наук. праць*. 2012. Вип. 37. С. 11–21. URL:

<https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2b0179e7-891e-440e-b9e2-26973b73a929/content> (дата звернення: 15.01.2026).

4. Білецька М., Підварко Т. Артистизм як необхідна складова музично-виконавської компетенції майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Молодь і ринок*. 2018. № 9 (164). С. 17–21. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2018.144205> (дата звернення: 12.01.2026).

5. Ван Чень. Методика формування виконавського артистизму студентів магістратури в процесі вокально-фахової підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2017. 22 с. URL: https://npu.edu.ua/images/file/vidil_aspirant/avtoref/D_26.053.08/aref_Wang_Chen.pdf (дата звернення: 8.01.2026).

6. Ван Чень. Педагогічні умови формування вокально-виконавського артистизму магістрантів музично-педагогічних навчальних закладів. *Наукові записки. Серія : Педагогічні науки*. 2017. Вип. 150. С. 222–227. URL: <https://cusu.edu.ua/images/download-files/naukovi-zapysky/150/52.pdf> (дата звернення: 15.01.2026).

7. Воевідко Л. Теоретико-методичне підґрунтя процесу формування педагогічної майстерності майбутніх учителів музичного мистецтва. Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва : монографія / заг. ред. В. Лабунця. 2020. С. 6–28. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/5563/Profesiino-pedahohichna-pidhotovka-maibutnoho-vchytelia-muzychnoho-mystetstva-monohrafiia.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 18.01.2026).

8. Герасимчук В., Жорняк Б. Педагогічні умови формування артистичних здібностей у майбутніх вчителів музичного мистецтва засобами театральної педагогіки. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2020. Вип. 75. URL: <https://enpuirb.udu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e9dcdc0a-2cdd-420d-9178-0da3082cdcf6/content> (дата звернення: 12.01.2026).

9. Демідова В. Педагогічний артистизм як фахова компетентність педагога-музиканта. *Музичне мистецтво і культура*. 2024. №39. С. 311–324. URL: <https://music-art-and-culture.com/index.php/music-art-and-culture-journal/article/view/960/1298> (дата звернення: 8.01.2026).
10. Жан Цзюй Педагогічний артистизм як елемент творчих можливостей майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Серія : Педагогічні науки*. 2020. № 8. С. 267–271. URL: <https://visnyk.chnpu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/640/676> (дата звернення: 15.01.2026).
11. Жигаль З., Ковбасюк А. Артистизм як компонент педагогічної майстерності майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Молодь і ринок*. 2025. № 3 (235). С. 127–131. URL: <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/326149/316347> (дата звернення: 12.01.2026).
12. Зязюн І. Філософія педагогічної дії : монографія. 2008. 608 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/4482/1/%D0%A4%D1%96%D0%BB%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%84%D1%96%D1%8F_%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%BE%D1%97_%D0%B4%D1%96%D1%971.pdf (дата звернення: 13.01.2026).
13. Клубкова С. Артистизм майбутнього вчителя музичного мистецтва як компонент готовності до хормейстерської діяльності. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання*. 2019. №1–2 (13–14). С. 178–188. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7113cfc0-b2de-4699-9477-d1fcf1b92f68/content> (дата звернення: 6.01.2026).
14. Мержева Л. Формування артистизму як особистісного виміру музично-педагогічного професіоналізму майбутнього вчителя мистецтв в умовах професійної підготовки. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія : Педагогічні науки*. 2015. № 139. С. 187–190. URL: <https://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/655>

(дата звернення: 8.01.2026).

15. Осадча Т., Бацанюк М. Артистизм як фахова якість майбутнього вчителя музики. *Наука і освіта. Педагогіка*. 2015. №2. С. 79–83. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/5290/1/17.pdf> (дата звернення: 6.01.2026).

16. Роговська Є., Федорченко В. Формування артистизму майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі вокальної підготовки. *Теорія і практика мистецької освіти* : зб. наук. праць / ред.-упор.: Л. Обух, М. Моїсєєва, С. Олійник. С. 43–50. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/33164/1/%D0%9C%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%822021%D0%B2%D0%B8%D0%BF%D1%807.pdf> (дата звернення: 10.01.2026).

17. Ролінська, О. Евристичні методи і прийоми у навчальній діяльності майбутнього педагога-музиканта. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти*. 2015. Вип. 17 (22). С. 54–59. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/11447> (дата звернення: 15.01.2026).

18. Ткач М. Індивідуальний стиль навчання як основа формування артистизму у майбутніх вчителів музичного мистецтва. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2018. Вип. 64. С. 188–194. URL: <https://enpuirb.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f861ed95-7489-4b96-b632-8350fdea9be7/content> (дата звернення: 12.01.2026).

19. Ткаченко М. Формування артистичної техніки майбутнього вчителя музичного мистецтва в процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2015. 207 с.

20. Ткаченко Т., Шумська О. Артистизм майбутнього педагога-музиканта як складова педагогічної майстерності. *Наукові записки НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія: Педагогічні науки*. 2025. № 1. С. 61–62. URL: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2025-1-218-61-66> (дата звернення: 22.01.2026).

21. Холоденко В. О. Артистизм майбутнього вчителя музичного мистецтва як

- основа його професійної майстерності. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2026. № 27. URL: DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18827316> (дата звернення: 13.01.2026).
22. Michael H. Kater. Carl Orff im Dritten Reich. *Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte*. Vol. 43. Is. 1. January 1995. P. 1–35. URL: https://www.academia.edu/66728887/Michael_H_Kater_Carl_Orff_im_Dritten_Reich_Vierteljahrshefte_f%C3%BCr_Zeitgeschichte_43_1_January_1995_1_35 (дата звернення: 12.01.2026).
23. Miksza P. Artistry and music education in higher education: A personal view on the topic as a developing scholar of music teaching and learning. *Artistry and Music Education*. 2014. URL: <https://petemiksza.com/2014/09/08/artistry-and-music-education/> (дата звернення: 15.01.2026).
24. Piazzoli E. Embodying Language in Action: The Artistry of Process Drama in Second Language Education. *Palgrave Macmillan*. 2018. Vol. 23 (29). P. 91–95. URL: <https://doi.org/10.22201/CEPE.14059134E.2023.23.29.347> (дата звернення: 22.01.2026).
25. Rubin L. Artistry in teaching. New York, NY : Random House. 1985. 182 p.
26. Tkachenko T., Prokopchuk V., Kolisnyk-Humeniuk Y., Kurinna A., Strikhar O., Bilozerska S. Artistry as a Factor of the Professionalism of the Future Teacher. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*. 2022. Vol. 14. Is. 4. Sup.1. P. 112–127. URL: <https://lumenpublishing.com/journals/index.php/rrem/article/view/5292/4141> (дата звернення: 22.01.2026).